

POCIŪNAI
2017

PAGREITINTO PARAŠIUTININKŲ PARENGIMO (AFF) MOKYMO KURSO MOKOMOJI MEDŽIAGA

Ši medžiaga yra skirta savarankiškam pasiruošimui, atliekant laisvojo kritimo ir priverstinio skleidimo šuolius sparno tipo parašiotu. Sudarytojai tikisi, jog ji padės jums geriau įsisavinti ir suvokti instruktoriaus pateikiamą informaciją.

Kiekvienas šuolis - reikšmingas įvykis, kurio rezultatai itin priklauso nuo asmeninių Jūsų pastangų.

Siekdami geresnių rezultatų, stenkitės gerai pailsėti prieš kiekvieną šuolį. Turėkite drabužius, tinkamus skirtingoms ir besikeičiančioms oro sąlygoms, būkite pasiruošę šaltam rytui ir saulėtai dienai. Atvykite ankščiau nei nurodė instruktorius - turėsite laiko susikaupti bei geriau pasiruošti šuoliui.

Nenusivilkite, jei jums teks kartoti vieną ar kelis programos lygius - visa tai daroma Jūsų saugumui bei įgūdžiams užtikrinti.

Stenkitės kuo daugiau šuolių atlikti su operatoriumi. Žiūrint filmuotą medžiagą, jums bus daug lengviau prisiminti šuolio eigą, analizuoti atliktus veiksmus, bei „atrasti“ ir suvokti daromas klaidas.

TRUMPA PARAŠIUTIZMO ISTORIJA

Anot istorijos šaltinių, pirmą kartą parašiotas buvo panaudotas 852 metais - nežinomas drąsuolis sėkmingai nusileido nušokęs nuo [Kordobos](#) bokšto.

1178 metais nežinomas šuolininkas bandė nusileisti su parašiotu nuo vieno iš [Konstantinopolio](#) bokštų, bet besileisdamas stipriai susižeidė ir vėliau mirė.

Parašiutų eskizų rasta ir didžiojo italų dailininko, mokslininko ir inžinieriaus [Leonardo da Vinči](#) **1485** metų [rankraščiuose](#).

1783 metais parašiotą iš naujo „išrado“ prancūzas Sebastijanas Lenormandas, kuris, beje ir pavadino šį įtaisą „parašiotu“.

1785 metais parašiotą išbandė Žanas Pjeras Blanšaras (*Jean Pierre Blanchard*), iš aukštai skrendančio oro baliono sėkmingai nuleisdamas šunį.

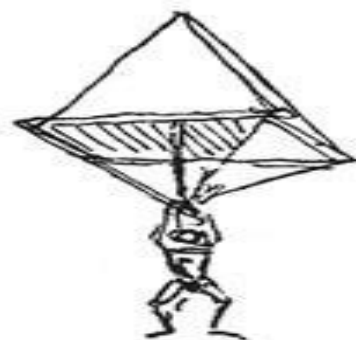
1793 metais pats Blanšaras priverstinai išbandė šuolį su parašiotu. Oro balionas pradėjo kristi, ir Blanšaras išsigelbėjo nusileisdamas su parašiotu.

1890 m. Polas Letemanas (*Paul Letteman*) ir Paulius Katčenas (*Kathchen Paulus*) pagamino ir išbandė pirmąjį savaime išsiskleidžiantį parašiotą.

1912 m. JAV armijos kapitonas Albertas Beris (*Albert Berry*) pirmasis sėkmingai nusileido su parašiotu iššokęs iš lėktuvo.

Pirmąjį šuolį su parašiotu Lietuvoje, 1928 m. sausio 26 d. Kaune, atliko karo aviacijos žvalgas kpt. Vladas Morkus.

1937 m. gegužės 16 d., Kaune surengtoje aviacijos šventėje, minint Lietuvos Aero Klubo LAK dešimtmetį, buvo atliktas pirmasis grupinis 10 parašiotininkų šuolis iš penkių lėktuvų.

TEMA -1. PARAŠIUTINĖ ĮRANGA.

1.1. Parašiotinės įrangos sudėtis (2 val.)

Užduotis: Žinoti ir atpažinti parašiotinės įrangos dalis ir jų paskirtį.

PARAŠIUTINĖ SISTEMA

Parašiutas – įtaisas, kuris krentančio žmogaus ar krovinio greitį sumažina iki saugaus, leidžiančio saugiai nusileisti.

Mokomieji-treniruočių, sportiniai ir kiti šuoliai atliekami turint pagrindinį bei atsarginį parašiotus.

PARAŠIUTINĖS SISTEMOS SUDEDAMOSIOS DALYS

PARAŠIUTINĖ SISTEMA susideda iš keturių pagrindinių dalių:

- pakaba su kuprine;
- pagrindinis parašiutas;
- atsarginis parašiutas;
- saugos prietaisas.

–
PAKABA – skleidžiantis parašiutui tolygiai paskirsto perkrovas.

Susideda iš:

- dviejų pečių diržų;
- dviejų kojų diržų;
- krūtinės diržo.

KUPRINĖ – į ją sudedami atsarginis ir pagrindinis parašiutai.

TRIJŲ ŽIEDŲ ATKABINIMO SISTEMA – skirta greitam pagrindinio parašiuto atkabinimui.

ATKABINIMO PAGALVĖLĖ – skirta trijų žiedu atkabinimo sistemos paleidimui ir pagrindinio parašiuto atkabinimui.

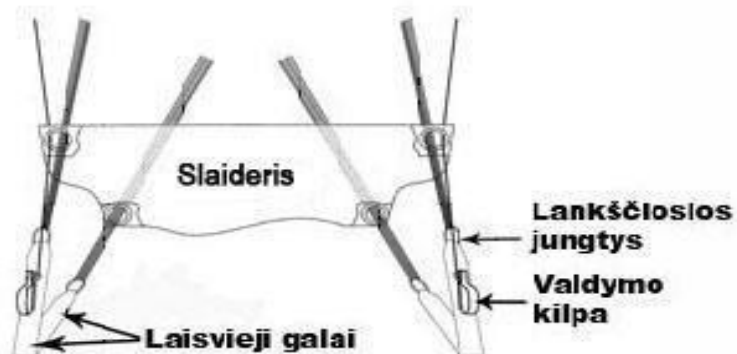
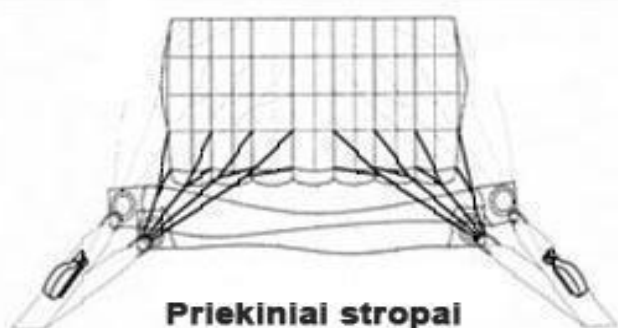
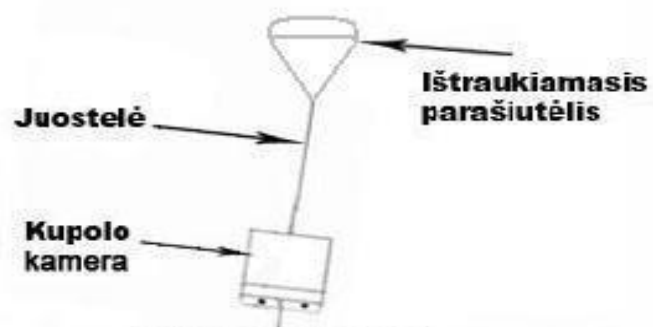
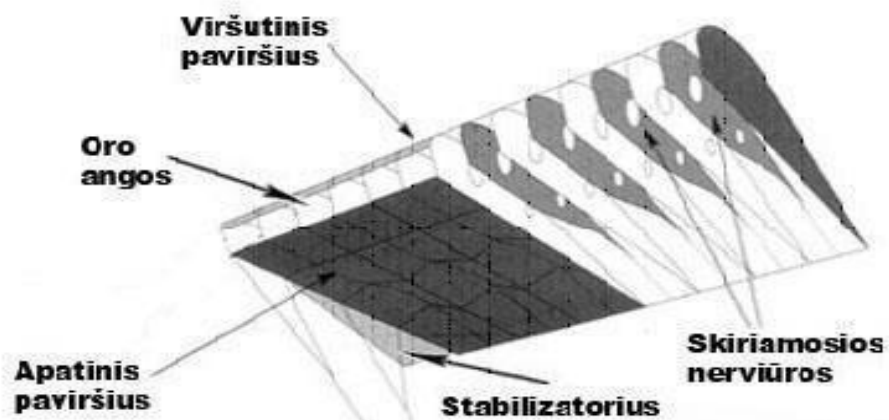
ATSARGINIO PARAŠIUTO ŽIEDAS – skirtas rankiniam atsarginio parašiuto skleidimui.

IŠTRAUKIAMASIS PARAŠIUTELIS (MEDŪZA) – skirtas pagrindinio parašiuto skleidimui.

ATSARGINIO PARAŠIUTO GREITO SKLEIDIMO SISTEMA (TRANZITAS, RSL) – skirta priverstiniam atsarginio parašiuto skleidimui, atkabinus pagrindinį parašiutą.

KUPOLO KONSTRUKCIJA

TEMA -1. PARAŠIUTINĖ ĮRANGA.

1.2.Pagrindinių parašiutų tipai ir veikimo principai (1 val.)

PAGRINDINIS PARAŠIUTAS

Skirtas valdomam ir saugiam parašiutininko nusileidimui. Susideda iš:

KUPOLAS – susideda iš viršutinio ir apatinio sluoksnių, sujungtų nerviūromis ir stabilizatoriais. Kupolas yra stačiakampio formos.

STROPAI – skirti kupolo sujungimui su kuprinės laisvaisiais galais.

VALDymo STROPAI – skirti kupolo valdymui. Kiekvienas stropas turi valdymo kilpą patogesniai kupolo valdymui.

SLAIDERIS – lėtina ir mažina dinaminį parašiuto skleidimosi smūgį.

LAISVIEJI GALAI – skirti stropų sujungimui su parašiuto pakaba.

PAGRINDINIO PARAŠIUTO KAMERA – skirta pagrindinio parašiuto su slaideriu ir stropais sudėjimui.

IŠTRAUKIAMASIS PARAŠIUTĖLIS (MEDŪZA) – skirtas kuprinės atidarymui ir parašiuto kameros, su joje sudėtu kupolu ir stropais, ištraukimui.

Pagrindinio parašiuto techniniai duomenys:

- vertikalus greitis - 5-6m/sek.;
- horizontalus greitis - iki 10m/sek.;
- 360° apsisukimas - 5 sek.;
- minimalus skleidimo aukštis - 600m.

Veikimo principas

Išmetus ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), atsidaro kuprinės atvartai ir išsitraukia parašiuto kamera su jame sudėtu kupolu, išsitraukia stropai ir kupolas pradeda pildytis. Stropai įsitempia, slaideris nusileidžia žemyn iki pakabos laisvųjų galų. Pilnai kupolas prisipildo oru per 3-5 sek.

Išsikleidus parašiutui, jis sklendžia vidutiniu greičio režimu – 3-5 m/sek. (kol parišti valdymo stropai), vertikalus leidimosi greitis – 4-5m/sek.

Parašiuto skleidimosi metu, parašiutininko kritimo greitis mažėja nuo 50 m/sek iki 4 m/sek. Greičio sulėtėjimo metu parašiutininkas jaučia dinaminį smūgį, kurį parašiuto pakaba (per diržus) tolygiai paskirsto.

TEMA-1. PARAŠIUTINĖ ĮRANGA

1.3. Atsarginių parašiutų tipai ir veikimo principai (1 val.)

ATSARGINIS PARAŠIUTAS

Skirtas valdomam ir saugiam parašiutininko nusileidimui, pagrindiniam parašiutui neišsiskleidus. Kupolas yra stačiakampio formos, susideda iš viršutinio ir apatinio sluoksnių, sujungtų nerviūromis ir stabilizatoriais.

Atsarginio kupolo konstrukcija yra tokia pat kaip ir pagrindinio kupolo.

Atsarginio parašiuoto techniniai duomenys:

- vertikalus greitis – 5 m/sek.;
- horizontalus greitis – iki 8 m/sek.;
- minimalus skleidimosi aukštis – 300m.

Veikimo principas

Atsarginis parašiuotas naudojamas pagrindiniam parašiutui neišsiskleidus. Sklandžiausią atsarginio parašiuoto veikimą užtikrina pilnai atkabintas pagrindinis parašiuotas.

Atkabavimo pagalvėlė yra dešinėje parašiuoto pakabos pusėje, krūtinės lygyje. Kad atkabinti pagrindinį parašiuotą, reikia patraukti pagalvėlę per visą rankų ilgį ir išmesti. Ištraukus ir išmetus pagalvėlę, abiem rankom paimiti atsarginio parašiuoto žiedą, patraukti per visą rankų ilgį ir išmesti. Atsarginio parašiuoto žiedas yra kairėje parašiuoto pakabos pusėje, krūtinės lygyje.

Prieš pasiimant atkabavimo pagalvėlę, o po to žiedą, būtina pasižiūrėti!!!

Daugelyje parašiutinių sistemų, atkabinus pagrindinį parašiuotą, suveikia atsarginio parašiuoto greito skleidimo sistema (tranzitas), bet tai nereiškia, kad atsarginio parašiuoto žiedo galite netraukti. Visuomet savarankiškai traukite atsarginio parašiuoto žiedą!!!

TEMA -1. PARAŠIUTINĖ ĮRANGA

1.4. Parašiutiniai saugos prietaisai (2 val.)

SAUGOS PRIETAISAS „CYPRES“

Veikimo principas

«Kibernetinė Parašiuoto Skleidimo Sistema» - (Cybernetic Parachute Release System), skirta priverstiniam atsarginio parašiuoto išskleidimui, laisvo kritimo metu parašiutininkui esant mažame aukštyje (praradus aukščio kontrolę, sutrikus sveikatai ir pan.). Saugos prietaisas „Cypres“ suveikia iki susidūrimo su žeme likus 4-5 sek. Naudojimas gana paprastas - įjunkite jį ryte, prieš pirmą šuolį ir užmirškite apie jį. Nėra jokios būtinybės jį išjungti, „Cypres“ padarys tai savarankiškai.

Sudedamosios dalys

„Cypres“ susideda iš: valdymo bloko, informacijos apdorojimo bloko ir pjoviklio.

Veikimas

Kiekvieną kartą įjungus prietaisą, jis išmatuoja oro slėgį ir nustato aikštelės, kurioje jūs esate, aukštį. Kuomet prietaisas įjungtas, jis pastoviai tikrina oro slėgį ir prisitaiko prie besikeičiančių oro sąlygų. Prietaiso veikimo pagrindas yra labai tikslus kalibravimas, kurio dėka tiksliai nustatomas aktyvacijos aukštis ir greitis. Prietaisas turi užprogramuotą mikroprocesorių, kuris nuolat seka ir apskaičiuoja parašiutininko aukštį, kritimo bei nusileidimo greičius, ir jeigu prietaisas fiksuoja, jog parašiutininkas yra pavojingoje situacijoje (t.y. vis dar laisvame kritime kritiškai žemame aukštyje), prietaisas suveikia. Pjoviklis (Emergency Opening System (EOS)) yra patalpintas kuprinės viduje ir veikia nepriklausomai nuo parašiuoto kuprinės. Jis netraukia atsarginio parašiuoto žiedo, o tiesiog nupjauna atsarginio parašiuoto fiksavimo kilputę.

CYPRES «Expert»

CYPRES «Expert», valdymo bloko įjungimo mygtukas raudonos spalvos. Pjoviklis suveikia kuomet kritimo greitis viršija 35 m/sek. - 225m aukštyje. Atsarginio kupolo atkabavimo atveju žemiau 225 m, prietaisas veiks iki 40 m aukščio, tačiau suveiks tik tuomet, kai bus pasiektas atitinkamas greitis. Žemiau 40 m aukščio prietaisas neveikia, todėl kad atsarginis parašiuotas tampa nenaudingas.

CYPRES «Student»

CYPRES «Student», valdymo bloko įjungimo mygtukas geltonos spalvos su užrašu „Student“. Pjoviklis suveikia kuomet kritimo greitis yra lygus arba viršija 13 m/sek. Prietaiso suveikimo aukštis yra skirtingas. Kuomet leidimosi greitis yra lygus kritimo greičiui, suveikimo aukštis yra 225 m, kaip ir CYPRES «Expert». Jei nusileidimo greitis mažesnis nei kritimo, bet vis dar viršija 13 m/sek. (pagrindinio kupolo atkabavimo, ar dalinio pagrindinio kupolo neišsiskleidimo atvejais), prietaiso pjoviklis suveiks 305 m aukštyje. Kaip ir CYPRES «Expert», «Student» žemiau 40 m aukščio neveikia.

Atsiminkite, jei neiššokote ir leidžiatės orlaivyje, išjunkite Cypres «Student». Orlaivio nusileidimo greitis gali viršyti 13 m/sek.!

Atsiminkite, jog galite viršyti 13 m/sek. greitį ir po išskleistu kupolu (pvz. atlikinėdami labai staigius posūkius)!

Kaip naudotis

Valdymo bloko aktyvavimas

Mygtukas ant valdymo bloko turi būti spaudžiamas piršto galiuku. Nenaudokite nago ar bet kokie kito daikto. Paspaudimas trumpas, jaučiamas spragtelėjimas mygtuko viduryje.

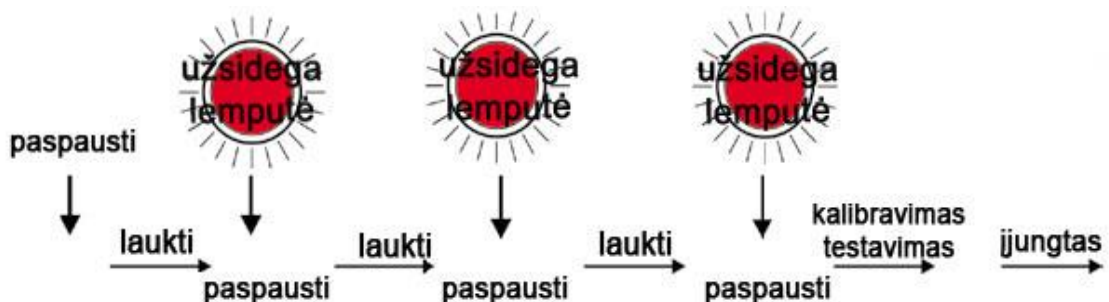
Mygtukas yra vienintelė priemonė kontroliuojanti prietaiso funkcijas. Galimos funkcijos:

1. Įjungimas.
2. Išjungimas.
3. Aukščio koregavimas (aukščiau, žemiau).

Prietaiso įjungimas

Prietaisas įsijungia keturiais trumpais paspaudimais (spragtelėjimais). Pirmu paspaudimu pradedate įjungimą. Maždaug po sekundės užsidegs raudona lemputė, jei užsidegus nedelsiant paspausti mygtuką. Procedūrą pakartoti dar du sykius. Po ketvirto paspaudimo prietaisas pradeda veikti.

Nepaspaudus mygtuko iškart, kai užsidega lemputė, arba paspaudus per anksti, prietaisas ignoruoja tolimesnį įjungimą.

Tokia įjungimo procedūra apsaugo prietaisą nuo savaiminio įjungimo bei išjungimo.

Po įjungimo prasideda automatinis prietaiso testavimas, kuriam pasibaigus bloko langelyje užsidega skaičius 0.

Ijungus prietaisą, jis veikia 14 valandų, o joms praėjus automatiškai išsijungia. Prietaisą galima išjungti ir savarankiškai, ta pačia seka kaip ir įjungiant.

Jei, testavimo metu prietaisas kelis sykius išmatuoja oro slėgį ir rezultatai skiriasi, prietaisas neįsijungia, o valdymo bloko langelyje užsidega skaičius 100. Atsiradus prietaiso defektams, dviejų sekundžių bėgyje, užsidegs atitinkamas skaičius, nurodantis defektą ir prietaisas išsijungs.

PARAŠIUTINIS SAUGOS PRIETAISAS „Vigil II”

Saugos prietaisą „Vigil II“ gamina kompanija „Advanced Aerospace Designs“ (Belgija), eksploatuojamas nuo 2007 metų. (Vigil – 2004 m.) Prietaisas skirtas automatiškai išskleisti atsarginį parašiutą.

Prietaiso konstrukcija.

Prietaiso sudėtinės dalys yra maitinimo elemento skyrius, elektrinis prietaisas, nukertamojo peilio patronas, įvadai, kontrolės skydelis.

Maitinimo elemento skyriuje talpinasi du elementai. Įjungus prietaisą, vienas elementas pastoviai dirba skaičiuodamas laiką, aukštį ir duodamas informaciją į kontrolės skydelį, o kitas elementas budi. Sudirbant prietaisui, pirmasis elementas duoda signalą antrajam, o pastarasis teikia srovę nukertamojo peilio patronui. Keičiant elementus, keičiamas visas maitinimo elementų skyrius.

Elektrinis prietaisas turi vidinę elektromagnetinę apsaugos sistemą, leidžiančią prietaisui būti įjungtam arti stiprių magnetinių impulsų, pvz.: mobilūs telefonai, radijo stotys ir pan.

Patronas gavęs signalą, nukerta atsarginio parašiuoto konteinerio uždarymo kilputę. Patrono peilį nesudėtinga atjungti keitimui. Įvadai yra lankstūs ir tvirtai pagaminti, atlaiko 50 kg svorį, todėl eksploatacijos metu daug dėmesio skirti apsaugai nereikia.

Prietaiso veikimo principas.

Kontroliniame skydelyje informacija teikiama ekrane bei raudonos ir žalios lempučių pagalba.

Kiekviena kartą įjungus prietaisą, jis automatiškai nusistato pagal žemės lygį jūros atžvilgiu ir atmosferos slėgį. Kilimo metu, pasiekus prietaiso veikimo aukštį, raudona lemputė trumpai tris kartus mirktels.

Kiekvienas prietaiso darbo režimas turi gamintojo nustatytus aukščius ir kritimo greičius:

- režimas “PRO” – veikimo aukštis 256 m, esant kritimo greičiui 35 m/s ir didesniai;
- režimas “STUDENT” – veikimo aukštis 317 m, esant kritimo greičiui 20 m/s ir didesniai;
- režimas “TANDEM” – veikimo aukštis 622 m ir žemiau, esant greičiui 35 m/s ir didesniai.

Tik iššokus iš lėktuvo, prietaisas pradeda skaičiuoti laiką iki reikiamo suveikimo aukščio, pastoviai tikrindamas parašiutininko kritimo greitį ir aukštį.

Vigil II peržiūri greičio pokyčius laisvo kritimo metu ir per 1 sekundę 8 kartus perskaičiuoja laiką likusį iki prietaiso suveikimo. Parašiutininkui pasiekus prietaiso veikimo aukštį ir jam dar vis krentant didesniu nei numatyta greičiu, prietaisas nedelsiant sudirbs ir išskleis atsarginį parašiutą. Prietaiso suveikimo paklaida +/- 20 metrų.

Vigil II atmintyje išlieka 16 minučių laisvo kritimo pastarųjų atliktų šuolių duomenys. Tai galima pažiūrėti ekrane, arba pajungus kompiuteryje.

Prietaiso įjungimas ir išjungimas.

Vigil prietaisas turi būti įjungtas ant žemės. Negalima prietaiso įjungti lėktuve. Jeigu įvyko staigus atmosferos slėgio pasikeitimas (daugiau kaip 10 Mbar), užtikrinant tikslų prietaiso veikimą, rekomenduojama išjungti ir vėl įjungti prietaisą.

Įjungiant ir rankiniu būdu išjungiant prietaisą, laikytis nustatytos sekos ir stebėti informaciją ekrane. Įjungus, raudona lemputė ekrane dega kol prietaisas automatiškai nusistato, žalia lemputė reiškia prietaisas parengtas darbui. Tada mygtuko pagalba atsidarius prietaiso meniu nusistatomi norimi režimai. Režimo užrašas kurį išsirinksite “PRO”, “STUDENT”, “TANDEM” ekrane matysis iki prietaisas bus išjungtas.

Praėjus 14 val. prietaisas automatiškai išsijungia, tačiau galima išjungti ir anksčiau rankiniu būdu. Prietaiso “Vigil II” garantijos.

Gamintojas prietaisui suteikia 1-erių metų garantiją, kurios metu atsiradus gedimams, detalės keičiamos nemokamai. Prietaisas “Vigil II” pagamintas 20-ies metų eksploatacijai, t. y. nereikalingas techninio reglamento aptarnavimas. Įjungus prietaisą, jis savarankiškai save testuodamas įspės apie atsiradusį gedimą. Tokiu atveju, prietaisas grąžinamas gamintojui patikrinimui.

Prietaiso maitinimo elemento tarnavimo laikas 10 metų, arba maždaug 2000 šuolių. Galimas ir ankstesnis keitimas, visais atvejais apie tai praneš pats prietaisas po jo įjungimo. Bateriją pakeisti gali pats naudotojas.

Prietaisui suveikus, nukertamojo peilio patroną pakeisti taip pat gali naudotojas.

Vigil II detalės patikimai apsaugotos nuo drėgmės patekimo.

Prietaisas turi būti įjungiamas pakilimo vietoje.

Įjungus prietaisą, būtina įsitikinti parinkto režimo tikslumu.

Įsitikinkite prietaise rodomą aukštį - metrais ar pėdomis.

Jeigu neatlikus šuolio tenka leisti lėktuvu, priklausomai koks režimas nustatytas ant prietaiso, būtina derinti su pilotais lėktuvo žemėjimo greitį.

Transportuojant uždaru automobiliu, prietaisą rekomenduojama išjungti.

TEMA -1. PARAŠIUTINĖ ĮRANGA

1.5. Aukščiamočio veikimas ir paskirtis (1 val.)

Atliekant laisvojo kritimo ir priverstinio skleidimo šuolius parašiotu, parašiutininkas privalo dėvėti aukštmatį. Prietaisas dedamas ant kairės rankos riešo arba parašiutinės sistemos krūtinės diržo, kad atliekant šuolius pastarojo parodymai būtų gerai matomi.

Mechaninio aukščiamočio pagrindinės dalys:

-korpusas su skale;

-aneroidinis mechanizmas su strėle;

- tvirtinimo elementai.

Prieš kiekvieną šuolį , privalu aukščiamatį sureguliuoti – pasukant skalę ties nuline aukščio padala.

Veikimo principas:

Kylant į viršų slėgis krenta, todėl aneroidinis mechanizmas plečiasi tuo pačiu pasukdamas aukščio rodyklę.

TEMA -2.PARAŠIUTINĖS ĮRANGOS TIKRINIMAS IR PRIEŽIŪRA

UŽDUOTIS : žinoti, mokėti ir sugebėti atlikti parašiuoto apžiūrą ir patikrinti ją prieš šuolį, savarankiškai užsidėti ir nustatyti tinkamą parašiuoto pakabos dydį.

ĮRANGOS PARUOŠIMAS ŠUOLIUI

Pradinėje mokymo stadijoje už įrangos paruošimą ir patikrinimą atsakingas instruktorius. Kylant studento žinių lygiui, studentas privalo išmokti tai daryti savarankiškai.

Kiekvienas studentas privalo mokėti ir žinoti:

- įrangos paruošimo šuoliui patikrinimo eiliškumą;
- saugos prietaiso eksploatavimo taisyklės;
- įrangos patikrinimo eiliškumą orlaivyje.

Įrangos patikrinimo eiliškumas:

I etapas. Įrangos paruošimas šuoliui

Įrangos patikrinimas

1. **Parašiuotas** – tinka pagal dydį, pakaba sureguliuota pagal ūgį.
2. **Šalmas** – tinka šuoliams, sagtis tvarkinga.
3. **Ryšio priemonės** – yra.
4. **Akinukai** – tinka šuoliams, švarūs.
5. **Pirštinės** – patogios ir tinkamos šuoliams, pagal sezoną.
6. **Aukštimalis** – nustatyti rodyklę.
7. **Kombinezonas** – tinka dydis, užtrauktukas tvarkingas, kišenės tuščios ir užsegtos.
8. **Avalynė** – patogios ir tinkamos šuoliams, pagal sezoną, raišteliai stipriai užrišti ir paslėpti.
9. **Nusiimti laikrodį, grandinėles, žiedus ir t.t.**

Parašiuotinės sistemos apžiūra iš priekio

1. **Trijų žiedų atkabinimo sistema** – taisyklingai prijungta, fiksavimo kilputė nepažeista, atkabinimo pagalvėlės trosas be pažeidimų, lengvai juda fiksavimo kilputėje, atkabinimo pagalvėlės troso laisvumas paslėptas apsauginėje kišenėlėje.
2. **Atsarginio parašiuoto greito skleidimo sistema (tranzitas)** – taisyklingai prisegtas.
3. **Krūtinės diržas** – diržas ir sagtis be pažeidimų.
4. **Atkabinimo pagalvėlės ir atsarginio parašiuoto žiedo trosų vamzdeliai** – be pažeidimų, pritvirtinti prie kuprinės.
5. **Atkabinimo pagalvėlė ir atsarginio parašiuoto žiedas** – įstatyti į kišenę.
6. **Ištraukiamasis parašiuotėlis (medūza)** – kišenėje.
7. **Kojų diržai** – diržai ir sagtis be pažeidimų.

Parašiutinės sistemos apžiūra iš galo

1. **Saugos prietaisas** – įjungtas.
2. **Atsarginis parašiutas** – fiksavimo kaiščio būklė ir padėtis, trosas be pažeidimų, fiksavimo kilputė nepažeista, parašiuto sudėjimo plomba, greito atsarginio parašiuto skleidimo sistema (tranzitas) prijungta.
3. **Laisvieji galai** – nepersisukę.
4. **Atvartai** – apsauginiai atsarginio ir pagrindinio parašiutų atvartai uždaryti.
5. **Pagrindinis parašiutas** – uždarymo kilputė nepažeista, gerai įtempta, fiksavimo kaištis įkištas iki galo, atsarginė skleidimo rankenėlė įstatyta kišenėje.
6. **Pagrindinio parašiuto apsauginis atvartas** – taisyklingai uždarytas.

II etapas. 15 - 5 minučių iki šuolio, apsirengti

Įrangos patikrinimas

1. **Ryšio priemonės** – tvirtinimas, veikimas.
2. **Šalmas, akinukai** – yra.
3. **Pirštinės** – užsidėti.
4. **Aukštėtis** – rodyklė nustatyta, taisyklingai uždėtas ant rankos.

Parašiutinės sistemos apžiūra iš galo

1. **Saugos prietaisas** – įjungtas.
2. **Atsarginis parašiutas** – fiksavimo kaiščio būklė ir padėtis, trosas be pažeidimų, fiksavimo kilputė nepažeista, parašiuto sudėjimo plomba, greito atsarginio parašiuto skleidimo sistema (tranzitas) prijungta.
3. **Atvartai** – apsauginiai atsarginio ir pagrindinio parašiutų atvartai uždaryti.
4. **Pagrindinis parašiutas** – uždarymo kilputė nepažeista, gerai įtempta, fiksavimo kaištis įkištas iki galo, atsarginė skleidimo rankenėlė įstatyta kišenėje.
5. **Pagrindinio parašiuto apsauginis atvartas** – taisyklingai uždarytas.

Apsirengti. Parašiutinės sistemos apžiūra iš priekio

1. **Trijų žiedų atkabinimo sistema** – apžiūrėti vizualiai.
2. **Greito atsarginio parašiuto skleidimo sistema (tranzitas)** – prisegtas.
3. **Krūtinės diržas** – tvarkingai pervertas pro sagtį, taisyklingai užveržtas, laisvumas paslėptas.
4. **Atkabinimo pagalbė ir atsarginio parašiuto žiedas** – įstatyti į kišenę.
5. **Ištraukiamasis parašiutėlis (medūza)** – vietoje.
6. **Kojų diržai** – nepersukti, tvarkingai perverti pro sagtis, taisyklingai užveržti, laisvumas paslėptas.

III etapas. Patikrinimas starto linijoje

Patikrinimą starto linijoje atlieka pagrindinis instruktorius arba kitas atsakingas už patikrą instruktorius.

Parašiutinės sistemos apžiūra iš priekio

1. **Trijų žiedų atkabinimo sistema** – apžiūrėti vizualiai.
2. **Greito atsarginio parašiuto skleidimo sistema (tranzitas)** – prisegtas.
3. **Krūtinės diržas** – tvarkingai pervertas pro saktį, taisyklingai užveržtas, laisvumas paslėptas.
4. **Atkabinimo pagalvėlė ir atsarginio parašiuto žiedas** – įstatyti į kišenę.
5. **Ištraukiamasis parašiutėlis (medūza)** – vietoje.
6. **Kojų diržai** – nepersukti, tvarkingai perverti pro saktis, taisyklingai užveržti, laisvumas paslėptas.
7. **Ryšio priemonės** – tvirtinimas, patikrinti ar veikia.
8. **Šalmas, akinukai, pirštinės** – uždėti.
9. **Aukštimalis** – rodyklė nustatyta.

Parašiutinės sistemos apžiūra iš galo

1. **Saugos prietaisas** – įjungtas.
2. **Atsarginis parašiutas** – fiksavimo kaiščio būklė ir padėtis, trosas be pažeidimų, fiksavimo kilputė ir parašiuto sudėjimo plomba nepažeista, greito atsarginio parašiuto skleidimo sistema (tranzitas) prijungta.
3. **Atsarginio parašiuto apsauginis atvartas** – uždarytas.
4. **Pagrindinis parašiutas** – uždarymo kilputė nepažeista, gerai įtempta, fiksavimo kaištis įkištas iki galo, atsarginio skleidimo rankenėlė įstatyta kišenėje.
5. **Pagrindinio parašiuto apsauginis atvartas** – uždarytas.

IV etapas. Orlaivyje

Įrangos patikrinimas orlaivyje

Įranga

- **Akinukai** – taisyklingai ir tvirtai uždėti.
- **Šalmas** – užsegtas.
- **Ryšio priemonės** – įjungtos, ausinukas įstatytas.
- **Aukštimalis** – taisyklingai ir tvirtai užsegtas ant rankos (sutikrinti parodymus su instruktoriumi).
- **Kombinezonas** – užtrauktukas užsegtas.

Parašiutinė sistema

Taisyklė «3x3»:

1. **Trys „rankenėlės“:**
 - ištraukiamojo parašiutėlio rankenėlė vietoje;
 - atkabinimo pagalvėlė vietoje;
 - atsarginio parašiuto žiedas vietoje.

2. **Trys sagtys:**

- krūtinės diržo sagtis užveržta;
- kojų diržų abidvi sagtys užveržtos.

3. **Trys žiedai:**

- trijų žiedų atkabinimo sistemą apžiūrėti vizualiai.

TEMA -3. IŠŠOKIMAS IŠ ORLAIVIO (1 val)

3.1. Iššokimas iš orlaivio – orlaivių tipai, įlipimo tvarka

Šuolia aerodrome vykdomi iš lėktuvo An-2 – desantavimo greitis: 130-140 km/h ir lėktuvo L-410: desantavimo greitis 160-170 km/h

Parašiutininkų šuoliai atliekami iš lėktuvų L-410, An-28, An-2, sraigtasparnių Mi-8 ir kitų, specialiai tam pritaikytų, orlaivių:

1200 m - laisvas kritimas iki 10 sek.;

1400 m - laisvas kritimas 15 sek.;

1600 m - laisvas kritimas 20 sek.;

2200 m - laisvas kritimas 30 sek.;

2800 m - laisvas kritimas 40 sek.;

3500 m - laisvas kritimas 50 sek.;

4000 m - laisvas kritimas 60 sek..

PAGRINDINĮ PARAŠIUTĄ IŠSKLEISTI NE ŽEMESNIAME KAIP 800 M AUKŠTYJE!!!

Šuolius su parašiotu leidžiama atlikti, kai maksimalus vėjo greitis prie žemės yra:

- 6 m/sek. – pradedantiesiems parašiutininkams;
- 10 m/sek. – sportininkams-parašiutininkams, turintiems ne žemesnę kaip «B» kategoriją.

Iškilus bet kokiems klausimams, būtina kreiptis į **savo instruktorių**, nes galbūt nuo šio klausimo ir atsakymo, priklausys jūsų šuolio saugumas.

3.2. Įlipimo ir susėdimo orlaivyje tvarka

- įsėdimas į orlaivį, atvirkščia nei iššokimo tvarka;
- įsėdimo į orlaivį metu, vengti galimo įrangos užsikabinimo už orlaivio detalių ar kitų parašiutininkų;
- pradedantys parašiutininkai (studentai) sėdi ant kėdžių;
- prieš pradedant orlaiviui judėti, būtina patikrinti aukštimačio parodymus (rodyklė ties nuline padala);

- kilimo metu:
 - iki 300 m kilti su šalmu;
 - esant galimybei, stebėti aerodromą pro orlaivio langelį;
 - orlaiviui pakilus į nustatytą aukštį, parodyti instruktoriui pagrindinio parašiuoto skleidimo aukštį;
 - stebėti debesuotumą ir apatinių debesų aukštį;
 - mintyse pakartoti šuolio užduotis ir signalus;
 - stebėti savo fizinę ir psichologinę būklę.
- šuolio atlikimo aukštyje patikrinti įrangą;
- prieš iššokant patikrinti ištraukiamąjį parašiutėlį, atkabinimo pagalbėlę, atsarginio parašiuoto žiedą,
- po komandos „**PASIRUOŠTI**“ - atsistoti, po instruktoriaus komandos prieiti prie durų ir pasiruošti iššokimui;
- iššokimo metu išlaikyti intervalą tarp šokančių parašiutininkų;
- stebėti instruktorių ir pilotų komandas.

3.3. Iššokimas eiliškumo principai ir kūno valdymo aerodinamika

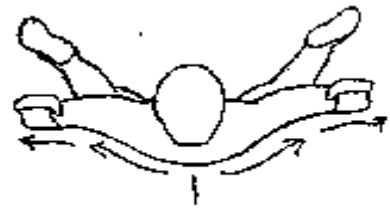
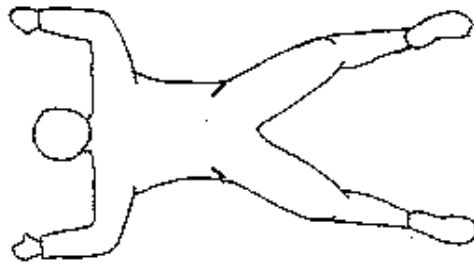
IŠŠOKIMAS, LAISVAS KRITIMAS, PARAŠIUOTO SKLEIDIMAS

Iššokus iš horizontaliai skrendančio orlaivio, parašiutininkas iš inercijos tęsia judėjimą skrydžio kryptimi ir krenta žemyn, palaipsniui pereinamas iš horizontalaus kritimo į vertikalų. Tokiu būdu horizontalus greitis dėl oro pasipriešinimo mažėja, o vertikalus didėja. Netaikant ypatingų manevrų, mažinančių ar didinančių oro pasipriešinimą, horizontalus greitis sumažėja iki nulio per 10-12 sekundžių, ir parašiutininkas tokiu būdu skrenda paskui orlaivį 300 - 350 metrų. Tuo metu vertikalus greitis didėja ir po 10 - 16 sekundžių, priklausomai nuo parašiutininko svorio ir ploto, pasiekiamas apytikslis 50 m/sec vertikalus greitis.

Laisvajame kritime parašiutininkas, naudodamas oro srautą, gali keisti kritimo pozą. Naudojant kūną, rankas ir kojas kaip "vairus", galima tiek keisti vertikalų kritimo greitį, tiek judėti bet kuria horizontalia kryptimi, sukinėtis aplink vertikalią bei horizontalią ašis. Atitinkamai, krentant kartu dviem, trim ar didesnei grupei parašiutininkų, galima judėti grupės atžvilgiu į viršų, žemyn, prisiartinti prie bet kurio parašiutininko, judėti pagal iš anksto suplanuotą trajektoriją.

KŪNO PADĖTIS

Pagrindinė laisvo kritimo kūno padėtis yra neutrali padėtis. Parašiutininkas krenta vertikaliai žemyn, nejudėdamas horizontaliai ir nesisukdamas. Tokią kūno padėtį parašiutininkai vadina «**neutralia kūno padėtimi**».

Kūnas ir klubai guli vienoje horizontalioje plokštumoje, blauzdos yra sulenktos per kelius, iki 90 laipsnių kampų. Kampas tarp šlaunų iki 90 laipsnių. Rankos sulenktos per alkūnes 90 laipsnių kampų. Kampas tarp kūno ir pečių - 90 laipsnių. Pečiai ir galva išskelti. Rankų pirštų galai akių lygyje. Kūno raumenys pusiau atpalaiduotoje padėtyje. Visos kitos kūno padėties, reikalingos manevravimui laisvam kritime, daromos iš šios "pagrindinės - neutralios" kūno padėties.

IŠŠOKIMAS

Iššokimas su dviem instruktoriais, 1 - 3 lygiai

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Pasiruošti</i>	Po instruktoriaus komandos, prieiti prie durų. Dešinė ranka dedama ant šoninės durų staktos iš vidaus, dešinė koja statoma prie dešinio apatinio durų slenksčio krašto, išilgai slenksčio, kairė ranka ant šoninės durų staktos iš išorės, kairė koja statoma už dešinės kojos išilgai slenksčio, galva išorėje.
<i>Pagrindinis</i>	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
<i>Atsarginis</i>	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus.
<i>Galva</i>	Pakelti galvą, žiūrėti į priekį.
<i>Pirmyn - Atgal - Išsilenkti</i>	Iššokti, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį: išsilenkti, galva iškelta, keliai ir alkūnės sulenktos, krūtinė ir pilvas nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

Iššokimas su vienu instruktoriumi, 4 - 6 lygiai

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Pasiruošti</i>	Po instruktoriaus komandos, prieiti prie durų, dešinė ranka dedama ant šoninės durų staktos iš vidaus, dešinė koja statoma prie dešinio apatinio durų slenksčio krašto, išilgai slenksčio, kairė ranka ant šoninės durų staktos iš išorės, kairė koja statoma už dešinės kojos išilgai slenksčio, galva išorėje.
<i>Pagrindinis</i>	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
<i>Galva</i>	Pakelti galvą, žiūrėti į priekį.
<i>Pirmyn - Atgal - Išsilenkti</i>	Iššokti iš lėktuvo, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį: išsilenkti, galva iškelta, keliai ir alkūnės sulenktos, krūtinė ir pilvas nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

Iššokimas, 7 lygis

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmas</i>
Pasiruošti	Po instruktoriaus, komandos pasiruošti iššokimui į uodegą (nėrimas).
Pagrindinis	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
Pirmyn – Atgal – Išsilenkti	Iššokti, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Išsilenkti.

Iššokimas per rampą

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmas</i>
Pasiruošti	Po instruktoriaus komandos atsistoti ant rampos krašto, rankos laisvojo kritimo padėtyje (6 ir 7 lygio studentams – veidu į rampą, nugara į pilotų kabiną).
Pagrindinis	Gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus.
Pirmyn – Atgal – Išsilenkti	Iššokti, naudojant skaičiavimą ir energingus kūno judesius. Išsilenkti.

DIDYSIS KONTROLĖS RATAS

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmas</i>
Kryptis	Patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą. <u>Galva pakelta, pasižiūrėti į horizonto liniją, išsirinkti orientyrą.</u>
Aukštis	Pasižiūrėti ir įsidėmėti aukštimačio parodymus.
Pagrindinis	Pasižiūrėti į dešinę. Gavus ženklą kūno padėties ištaisymui, ištaisyti klaidas. Gavus signalą "OK" (galvos linktelėjimas) pasižiūrėti į atsarginį instruktorių.
Atsarginis	Pasižiūrėti į kairę. Gavus ženklą kūno padėties ištaisymui, ištaisyti klaidas. Gavus signalą "OK" (galvos linktelėjimas) pradėti šuolio užduotį.

MAŽASIS KONTROLĖS RATAS

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Kryptis</i>	Patikrinti kūno padėtį, atsižvelgiant į horizontą. Galva pakelta, pasižiūrėti į horizonto liniją, išsirinkti orientyrą.
<i>Aukštis</i>	Pasižiūrėti ir įsidėmėti aukštimačio parodymus.

3.4. Pagrindinio parašiuoto skleidimas (1 val.)

Pagrindinė šuolio užduotis savarankiškas parašiuoto skleidimas!!!

PARAŠIUOTO SKLEIDIMO TIKSLAI

1. IŠSKLEISTI PARAŠIUŲ
2. IŠSKLEISTI PARAŠIUŲ, NUSTATYTAME AUKŠTYJE
3. IŠSKLEISTI PARAŠIUŲ, NUSTATYTAME AUKŠTYJE, STABILIOJE PADĖTYJE

PARAŠIUTO SKLEIDIMO PROCEDŪRA

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Išsilenkti</i>	Išlaikyti išsilenkimo padėtį.
<i>Pasiimti</i>	Išlaikyti rankų sinchroniškumą: laikant kairę ranką prieš save, dešinė ranka pasiimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.
<i>Išmesti</i>	Išmetus ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą) abidvi rankos vienu metu grįžta į neutralią padėtį. Būtina išlaikyti išsilenkimo padėtį.
<i>Patikrinti</i>	Nekeičiant kūno padėties. Pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą.
121, 122, 123, 124, 125	Kontroliuoti skleidimą, skaičiuoti 5 sekundes.

IMITACINIS SKLEIDIMAS

<i>Eiliškumas</i>	<i>Veiksmai</i>
<i>Išsilenkti</i>	Išlaikyti išsilenkimo padėtį.
<i>Pasiimti</i>	Išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairę ranką prieš save, dešinys delnas ant ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlės.
<i>Išmesti</i>	Vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituojant parašiutėlio (medūzos) išmetimą.
<i>Patikrinti</i>	Nekeičiant kūno padėties. Pasukant galvą į dešinę pasižiūrėti į parašiutą, priimti pradinę padėtį ir tęsti užduotį.

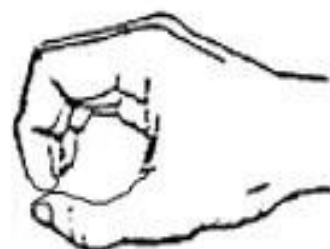
SIGNALAI

**SKLEISTI
PARAŠIUTĄ**

**IŠSILENKTI
ATSIPALaiduoti**

**AUKŠČIO
KONTROLĖ**

**PATIESTI
KOJAS**

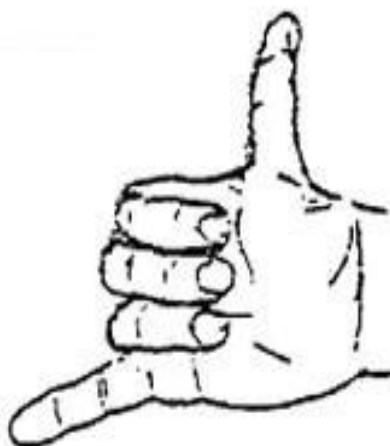
**PALENKTI
KOJAS**

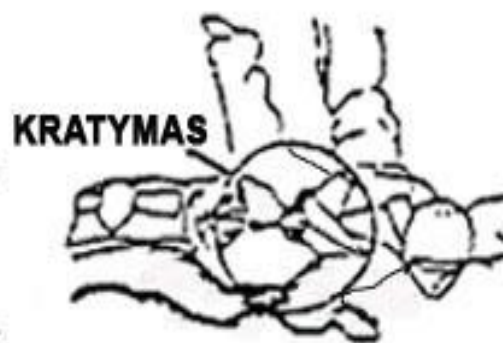
**SUMUŠTI
KOJOMIS**

**„OK“
PRATIMĄ PRADĖTI**

RANKŲ PADĖTIS

KRATYMAS

**NUSIRAMINTI
IŠSILENKTI
ATSIPALaiduoti**

TEMA.4 PAGRINDINIO PARAŠIUTO VALDYMAS IR NUSILEIDIMAS (2 val)

4.1. Pagrindinio parašiuoto valdymas

KUPOLO VALDYMAS IR NUSILEIDIMAS

KUPOLO PATIKRINIMAS

Pajutęs išsiskleidusio kupolo dinaminį truktelėjimą, parašiutininkas privalo:

1. Pakelti galvą ir apžiūrėti kupolą.
2. Vizualiai patikrinti pakabą, atkabinimo pagalvėlę ir atsarginio parašiuoto žiedą.
3. Pasiimti valdymo kilpas, kurios yra ant galinių laisvųjų galų išorinėse pusėse ir **vienu metu** staigiai patraukti jas žemyn.
4. Įvertinti parašiuoto tvarkingumą pagal šiuos kriterijus:

Taisyklingai prisipildęs kupolas

PRISIPILDEŠ – STABILUS – VALDOMAS

PRISIPILDEŠ – Parašiuotas taisyklingos formos, visos oro angos prisipildžiusios.

STABILUS – Nėra jokio sukimo ir siūbavimo.

VALDOMAS – Kupolas paklūsta valdymo stropams.

APDAIRUMAS ORE

Įsitikinus parašiuoto tvarkingumu, apsižiūrėkite aplinkui, įsitikinkite, kad 50 m atstumu nėra kitų parašiutininkų, prirėkęs nusukite į dešinę. Atidžiai stebėkite aplinką viso nusileidimo metu.

SUSIORIENTUOTI

- Susirasti aerodromą.
- Nustatyti nusileidimo vietą.
- Nustatyti vėjo ir nusileidimo kryptį (pagal vėjarodę).

ORO SALYGOS

- **Stiprus vėjas.** Susiorientavus nedelsiant apsukti kupolą prieš vėją (nugara į nusileidimo vietą) ir skristi maksimaliu greičiu (rankos su valdymo kilpomis iškeltos į viršų). Pasižiūrėjus žemyn į bet kokius orientyrus nustatyti kaip parašiuotas susidoroja su vėju. Įsitikinę, kad nėra jokio pavojaus išskristi iš aerodromo ribų, galima pradėti manevrus.
- **Silpnas vėjas (štilis).** Išsiskleidus už aerodromo ribų, nedelsiant apsukite kupolą veidu į nusileidimo vietą ir skirkite maksimaliu greičiu. Skirkite kol neatsidursite virš aerodromo ribų.
- **500 – 600 m aukštyje parašiutininkas turi būti aerodromo ribose.**

4.1. Nusileidimas

NUSILEIDIMAS

Visomis kitomis oro sąlygomis po nusileidimo vietos ir krypties nustatymo, reikia suplanuoti nusileidimo schemą ir taškus:

- Mintyse padalinkite į dvi puses atstumą iki nusileidimo vietos, statmenai vėjui. Atsiminkite - į tolimesnę pusę iki 300m aukščio skristi **draudžiama!**
- Nusileidimas iki 300 m aukščio atliekamas artimesnėje pusėje, palaipsniui mažėjančia vingiuota trajektorija (gyvatėle), 10-12sek. į kiekvieną pusę.

KUPOLO GREIČIO REŽIMAI

Atliekant pirmus šuolius, kuomet parašiutininkas dar neįvaldė arba nepakankamai gerai moka valdyti parašiutą, reikia tobulinti valdymo įgūdžius nuo išsiskleidimo iki 300 m aukščio. Viso nusileidimo metu stebėti aplinką ir kontroliuoti nuonašą aerodromo atžvilgiu.

Treniruotės metu susipažinti su kupolo valdymo režimais, posūkiais ir stabdymo (pagalvės) režimu.

Greičio režimai:

Maksimalus greitis	Rankos su valdymo kilpom iškeltos į viršų (7–8 m/sec.)
Vidutinis greitis	Rankos su valdymo kilpom pečių lygyje (3–5 m/sec.)
Minimalus greitis	Rankos su valdymo kilpom juosmens lygyje (0–2 m/sec.)

Apsisukimas atliekamas patraukus vieną iš valdymo stropų:

- 360° apsisukimas trunka maždaug 5 sek., prarandant iki 30 m aukščio.

Stabdymo režimas (pagalvė):

- Vienu metu užtraukus abudu valdymo stropus, vertikalus greitis nuo 7-8 m/sec. sumažėja iki 0-2 m/sec., per 3-5 sekundes. Šis režimas naudojamas norint užtikrinti saugų ir minkštą nusileidimą.
- Treniruotės metu reikia susirasti optimalų valdymo stropų traukimo greitį. Atkreipti dėmesį į sinchronišką traukimą, taisyklingą rankų padėtį – rankos prieš kūną, matomumo ribose. Pasiekus tam tikrą lygį, išbandyti valdymą laisvaisiais galais.

NUSILEIDIMO TAŠKAI

- ***I*** – užėjimo taškas, veidu į nusileidimo vietą (pavėjui), aukštis 300 m, atstumas 300 m.
- ***II*** – pasitikrinimo taškas, šonu į nusileidimo vietą, aukštis 200 m, atstumas 200 m.
- ***III*** – tiesiosios taškas, veidu į nusileidimo vietą (prieš vėją), aukštis 100 m, atstumas 100 m.

Išsiskleidus ir apžiūrėjus parašiutą, parašiutininkas turi leisti taip, kad 300 m aukštyje būtų virš pirmo nusileidimo taško. Tam kad taisyklingai nustatyti tašką virš kurio yra parašiutininkas, reikia žiūrėti į šoną pro koją, o ne į priekį.

Apytiksliai nustatyti atstumą iki nusileidimo vietos galima pagal atstumus tarp orientyrų esančių aerodromo ribose.

Nuo 300 m aukščio, staigūs posūkiai ir kiti staigūs manevrai draudžiami.

Praskridus pasitikrinimo tašką, parašiutininkas turi apsukti taip, kad 100 m aukštyje ir 100 m atstumu atsirastų virš tiesiosios taško, veidu į nusileidimo vietą, **griežtai prieš vėją** (vėjo greitis 1-3 m/sec.).

- Vėjo greitis 4–6 m/sec. - atstumas 50 m.
- Vėjo greitis 7–8 m/sec. – virš nusileidimo vietos.

Jeigu dėl kažkokių priežasčių (parašiutininko iššokimo ar kitos klaidos), nusileidimas į numatytą vietą yra neįmanomas, nepamirškite:

NUSILEIDIMAS GRIEŽTAI PRIEŠ VĖJĄ!!!

Nepriklausomai kur atsiranda parašiutininkas, **100 m aukštyje apsisukti prieš vėją**. Leistis pagal parašiuoto stabdymo techniką. Vėjo kryptį galima nustatyti pagal įvairius orientyrus: saulę, dūmus ir t.t.

PARAŠIUOTO STABDYMO TECHNIKA

Atlikus paskutinį posūkį, ne žemiau kaip **100 m** aukštyje, parašiutininkas ruošiasi nusileidimui ir parašiuoto stabdymui:

- Valdymo stropų pagalba išlaikyti kupolo kryptį griežtai prieš vėją į numatytą nusileidimo vietą.
- Priimti vidutinį greitį (rankos su valdymo kilpom pečių lygyje). Jeigu matote, jog parašiuotas nepriskrenda numatyto nusileidimo taško, pakelkite rankas su valdymo kilpomis į viršų ir leiskite parašiuotui skristi maksimaliu greičiu.
- **50 m aukštyje leisti parašiuotui skristi maksimaliu greičiu** (rankos su valdymo kilpom iškeltos į viršų).
- Suglausti kojas, šiek tiek sulenkti kelius, pėdas laikant lygiagrečiai žemės paviršiui, žiūrėti 45° kampu į priekį. 2–3 m aukštyje vienu metu, švelniai patraukti valdymo stropus su valdymo kilpom iki juosmens. Nusileidimo metu nesistengti būtinai išstovėti ant kojų, prirėkus padaryti kūlverstį.
- **Kritimo atveju priimti glaustą kūno padėtį.**
- Nusileidus „užgesinti“ kupolą, traukiant vieną iš valdymo stropų ir/arba apibėgti kupolą.

VEIKSMAI NUSILEIDUS

Po nusileidimo parašiutininkas privalo:

- Apsižiūrėti aplinkui, pasižiūrėti į viršų ar nėra į tą pačią nusileidimo vietą besileidžiančių parašiutininkų. Nustatyti ar nesate ant orlaivių nusileidimo-pakilimo tako arba jo zonoje, ir jeigu taip atsitiko, stenkitės kuo greičiau iš ten pasitraukti.
- Tvarkingai surinkti parašiuotą ir eiti į parašiuotų dėjimo vietą.
- Draudžiama kirsti nusileidimo-pakilimo taką, neįsitikinus jog nėra besiruošiančių kilti arba leistis orlaivių.
- **Einant link orlaivių, lėktuvus apeiti iš galo, sraigtasparnius iš priekio.**
- Saugoti įrangą – parašiuotą, kombinezoną, šalną, aukštmatį, radijo stotelę.

Tema.5 Ypatingi atvejai (8 val)

VEIKSMAI YPATINGŲ ATVEJŲ METU

Ši tema skirta apžvelgti parašiutininko veiksmus, įvykus ypatingam atvejui. Žemiau apžvelgti ypatingi atvejai, kuriems Jūs turite būti pasiruošę ir žinoti ką reikia daryti, kad šuolis baigtųsi sėkmingai.

YPATINGŲ ATVEJŲ RŪŠYS

- I. Ypatingi atvejai orlaivyje;
- II. Ypatingi atvejai laisvo kritimo metu;
- III. Ypatingi atvejai parašiuo skleidimo metu;
- IV. Ypatingi atvejai po išskleistu kupolu;
- V. Ypatingi atvejai prižemint.

YPATINGI ATVEJAI ORLAIVYJE

Pagrindinė studento taisyklė - vadovaukitės instruktoriaus nurodymais!

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Orlaivio gedimas iki 300 m aukščio</i>	Užimti avarinio nusileidimo padėtį. Po nusileidimo nedelsiant palikti orlaivį ir pasitraukti nuo jo saugiu atstumu.
<i>Orlaivio gedimas nuo 300 m iki 800 m aukščio</i>	Atsistoti orlaivio duryse, dviem rankom paimti atsarginio parašiuo žiedą, pagal instruktoriaus komandą iššokti iš orlaivio ir nedelsiant ištraukti atsarginio parašiuo žiedą.
<i>Orlaivio gedimas virš 800 m aukščio</i>	Iššokimas su dviem instruktoriais (1 - 3 lygiai), su vienu instruktorium (4 – 6 lygiai) arba savarankiškai, nedelsiant skleidžiant pagrindinį parašiutą.
<i>Savaiminis parašiuo kuprinės atsidarymas</i>	Greitai paimti į rankas ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą) ir viską, kas iškrito iš kuprinės, pasitraukti ir atsisėsti kiek galima toliau nuo durų (rampos). Leidžiamės orlaivyje.
<i>Ištraukiamasis parašiutėlis (medūza) orlaivio išorėje, prasideda kupolo skleidimas</i>	Skubiai iššokti iš orlaivio.

YPATINGI ATVEJAI LAISVAME KRITIME

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Nestabilus iššokimas, nestabilus kritimas (sukimasis)</i>	Išsilenkti, atsipalaiduoti.
<i>Vieno instruktoriaus atitrūkimas 1-2 lygis</i>	Išlaikyti išsilenkimą ir vadovautis likusio instruktoriaus komandomis.
<i>Abiejų instruktorių atitrūkimas 1-2 lygis</i>	Išlaikyti išsilenkimo padėtį, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125» (5 sekundes), išskleisti pagrindinį parašiutą.
<i>Aukščio kontrolės praradimas</i>	Nedelsiant skleisti pagrindinį parašiutą.

YPATINGI ATVEJAI PARAŠIUTO SKLEIDIMO METU

Bendrosios sąvokos

1. **Pilnas kupolo neišsiskleidimas** – kritimas tęsiasi, parašiuoto kuprinė uždaryta, virš galvos nieko nėra.
2. **Dalinis kupolo neišsiskleidimas** – dalinai kupolas prisipildęs, bet saugaus nusileidimo neužtikrina.

Parašiuoto tvarkingumo kriterijai: **Prisipildęs-Stabilus-Valdomas.**

Bandant pašalinti ypatingą atvejį, būtina vadovautis „dviejų bandymų“ taisykle – situaciją bandykite ištaisyti **ne daugiau 2-ju** kartų, nuolatos kontroliuodami aukštį.

Sprendimo priėmimo aukštis

- **600 m** – ribinis aukštis, kuriame būtina priimti sprendimą ar atkabinti pagrindinį parašiutą ir skleisti atsarginį, ar leisti su galimai netvarkingu pagrindiniu parašiotu jo neatkabinant.
- **300 m** – aukštis kuriame skleidžiamas atsarginis parašiutas neatkabindami pagrindinio.

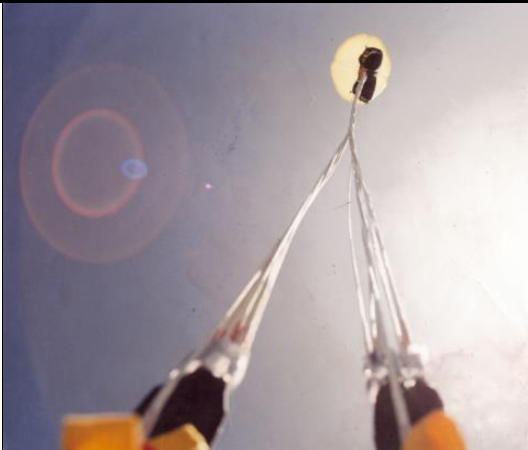
Atsarginio parašiuoto skleidimo veiksmų eiliškumas

<i>Išsilenkimas</i>	Išsilenkti, užlenkti kojas atgal.
<i>Aukštis</i>	Pasitikrinti aukštį.
<i>Atkabinimas</i>	Pasižiūrėti į atkabinimo pagalvėlę, paimti atkabinimo pagalvėlę dviem rankom, permesti žvilgsnį į atsarginio parašiuoto žiedą, ištraukti atkabinimo pagalvėlę per visą rankų ilgį, kaire ranka pabaigti traukti likusią trosą dalį ir išmesti atkabinimo pagalvėlę, neatitraukiant žvilgsnio nuo atsarginio parašiuoto žiedo.
<i>Atsarginis</i>	Paimti dviem rankom atsarginio parašiuoto žiedą, ištraukti, išmesti, stebėti atsarginio parašiuoto skleidimąsi, apžiūrėti ir patikrinti parašiutą: <u>Prisipildęs-Stabilus-Valdomas</u> .

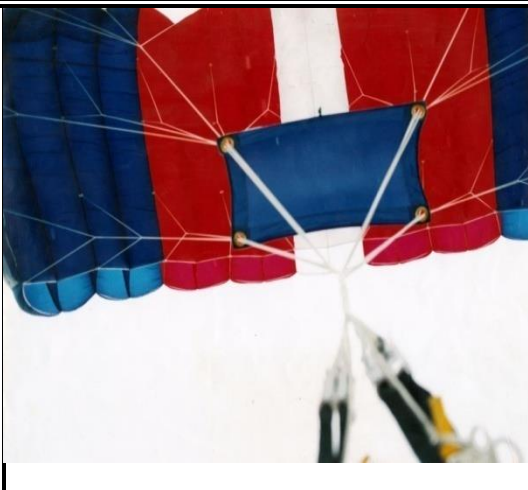
Pilnas kupolo neišsiskleidimas

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Nerasta ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlė</i>	Pabandyti rasti ištraukiamojo parašiutėlio rankenėlę, vedant ranka per kojos diržą iki kuprinės apačios ir jeigu jos rasti nepavyko, išlaikant išsilenkimo padėtį, išskleisti atsarginį parašiutą.
<i>Ištraukiamasis parašiutėlis (medūza) išmestas, nieko nevyksta</i>	Pasižiūrėti per petį į ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą). Jei skleidimas nevyksta arba parašiutėlio nėra, išlaikant išsilenkimo padėtį, išskleisti atsarginį parašiutą.
<i>Ištraukiamasis parašiutėlis (medūza) neišsitraukia</i>	Įsitikinti, kad ištraukiamojo parašiutėlio rankenėlę laikote rankoje ir traukiate teisinga kryptimi. Jei ištraukti nepavyksta, išlaikant išsilenkimo padėtį, išskleisti atsarginį parašiutą.

Dalinis kupolo neišsiskleidimas

ATVEJIS	VEIKSMAI	
<i>Stropai persimetę per kupolą</i>	Pasitikrinti aukštį, išsilenkti, užlenkti kojas atgal, atkabinti pagrindinį ir išskleisti atsarginį parašiutą.	
<i>Kupolas neišeina iš kameros</i>	Pasitikrinti aukštį, išsilenkti, užlenkti kojas atgal, atkabinti pagrindinį ir išskleisti atsarginį parašiutą.	
<i>Kupolas nesipildo</i>		

"Pasaga"	Pasitikrinti aukštį, išsilenkti, pabandyti pašalinti užsikabinimą, atkabinti pagrindinį, pasitikrinti ar atsikabino laisvieji galai ir išskeisti atsarginį parašiutą.	
------------------------	--	---

ATVEJIS	VEIKSMAI	
<i>Užsisuko stropai</i>	Pasitikrinti aukštį, pasiimti už laisvųjų galų neliečiant valdymo kilpų, atsisukti padedant kūnu. Atsisukus atrišti valdymo kilpas.	
<i>Slaidėris nenusileidžia stropais</i>	Pasitikrinti aukštį, atrišti valdymo kilpas ir energingu abiejų rankų judesiu žemyn įtempti valdymo stropus, pakartoti 2-3 kartus kol situacija išsitaaisys. Jeigu situacija nepasikeitė, atkabinti pagrindinį ir išskeisti atsarginį parašiutą.	
<i>Šoninės oro angos neprisipildžiusios</i>		

<i>„Medūzos“ užkibimas už pagrindinio parašiuto stropų</i>	Pasitikrinti aukštį ir parašiuto tvarkingumą: <u>Prisipildęs – Stabilus – Valdomas</u>. Jeigu jūs negalite ar nesate įsitikinę, jog galėsite valdyti savo parašiutą ir saugiai nusileisti, atkabinate pagrindinį ir skleidžiate atsarginį parašiutą.	
<i>Stropų nutrūkimas</i>		
<i>Plyšęs kupolas</i>		
<i>Neatsiriša (arba nutrūkusi) vienas iš valdymo stropų.</i> <i>Prasidėjo sukimas</i>		Atrišti antrą valdymo stropą, ir jeigu sukimas sustojo, leistis naudojant tik vieną valdymo stropą arba galinius laisvagalius. Jeigu jūs negalite ar nesate įsitikinę, jog galėsite valdyti savo parašiutą ir saugiai prižemėti, atkabinate pagrindinį ir skleidžiate atsarginį parašiutą.

ATVEJIS	VEIKSMAI	
<i>Kupolai stabilioje padėtyje vienas už kito- “biplanas”</i>	Gale esančio parašiuto valdymo stropų neatrišinėti. Švelniai valdykite priekyje esantį parašiutą. Nusileidimo metu stabdymas (pagalvė) nedaromas. Pagrindinį kupolą atkabinėti draudžiama, kad nesusipainiotų su atsarginiu kupolu.	

<i>Kupolai stabilioje padėtyje, vienas šalia kito- "vėduoklė"</i>	Atkabinkite pagrindinį parašiutą.	
<i>Kupolai išsiskiria- „varpas“</i>	Nedelsiant atkabinkite pagrindinį parašiutą. Bet kokiame aukštyje!	
<i>Susipainioję abu parašiutai</i>	Būkit labai atsargūs su sprendimu atkabinti kupolą, tai gali dar labiau pabloginti situaciją.	

Atsiminti ir daryti:

- **Kontroliuoti aukštį;**
- **Tikrinti parašiuoto tvarkingumą: Prisipildęs – Stabilus - Valdomas.**
- **Neturint galimybės pašalinti ypatingą atvejį – pagrindinis parašiuotas atkabinas ir skleidžiamas atsarginis parašiuotas.**
- **Nesi įsitikinęs - pagrindinis parašiuotas atkabinas ir skleidžiamas atsarginis parašiuotas.**

YPATINGI ATVEJAI PO IŠSKLEISTU KUPOLU

ATVEJIS	VEIKSMAI
<i>Suartėjimas</i>	Esant susidūrimo galimybei, kiekvienas parašiutininkas suka į dešinę. Pirmumą turi parašiutininkas esantis žemiau.

Susidūrimas su kitu parašiutininku, kupolai susipainioja	Jei susidūrimas neišvengiamas, reikia išskėsti rankas ir kojas, kad neįsipainioti į stropas arba kupolą. Jei po susidūrimo kupolai susipainiojo – gali prasidėti stiprus sukimas. Būtina balsu bendrauti su kitu parašiutininku ir pranešti jam apie savo veiksmus. Aukščiau esantis parašiutininkas – atsikabina pirmas ir skleidžia atsarginį parašiutą (esant galimybei atjungti greito atsarginio parašiuto skleidimo sistemą, (tranzitą). Žemiau esantis parašiutininkas – neatkabinėja pagrindinio parašiuto, kol neatkabina ęsantis viršuje. Visi atkabinimai atliekami iki 300m aukščio, esant žemiau – parašiutininkai skleidžia atsarginius parašiutus, neatkabindami pagrindinių.
Susidūrimas su kitu parašiutininku, kupolas apglėbia parašiutininką	Jei parašiutininkas įsipainiojo į kito parašiutininko kupolą – galimas stiprus sukimas. Būtina balsu bendrauti su kitu parašiutininku ir pranešti jam apie savo veiksmus. Žemiau esantis parašiutininkas atkabina pagrindinį ir skleidžia atsarginį parašiutą. Viršuje esantis parašiutininkas išsilaisvina nuo atkabinto kupolo.

YPATINGI ATVEJAI PRIŽEMINT ANT KLIŪČIŲ

Prieš šuolius gerai išstudijuokite aerodromo pastatų išdėstymą ir visas galimas kliūtis, atsargines nusileidimo aikšteles už aerodromo ribų.

Norint išvengti kliūtis geriau yra leistis šonu į vėją arba pavėjui.

ATVEJIS	VEIKSMAI
Nusileidimas į mišką, ant medžių	Leidžiantis į medžius susigūžkite: kojas tvirtai suglauskite kartu (pėdų nekryžiuoti), alkūnes nuleiskite žemyn ir prispauskite prie krūtinės, rankomis užsidenkite veidą, nepaleisdami valdymo kilpų. Leidžiamasi vidutiniu kupolo greičiu. Būkite pasiruošę grubiam nusileidimui. Laukite kvalifikuotos pagalbos, jei neįsitikinę kad sugebėsite saugiai nusileisti ant žemės.
Nusileidimas į vandenį	Prieš nusileidimą į vandenį, atlaisvinkite krūtinės diržą, atsekite greito atsarginio parašiuto skleidimo sistemą (tranzitą). NEATSIKABINĖKITE prieš pasiekiant vandenį! Prieš paliečiant vandenį, sustabdykite kupolą (pagalvė). Prieš panirdami į vandenį, giliai įkvėpkite, panirus skubiai išsilaisvinkite nuo parašiuto ir išnerkite į priešingą pusę nuo nukritusio kupolo, kad išvengtumėte įsipainiojimo į kupolą ar stropas.
Nusileidimas ant elektros laidų	Stenkites leistis lygiagrečiai elektros laidams, vienu metu nelieskite daugiau kaip vieno laido. Jei pakibote aukštai virš žemės - laukite kvalifikuotos pagalbos. Nelieskite nieko kas gali turėti kontaktą su žeme.
Nusileidimas ant kliūčių: pastatai, orlaiviai ir t.t.	Kojas ir pėdas stipriai suglauskite ir atstatykite į priekį. Būkite pasiruošę grubiam nusileidimui.

AFF

LYGIAI

AFF TANDEM

UŽDUOTIS

- *Aukščio ir krypties kontrolė*
- *Koordinuoti veiksmai atliekant tris imitacinius parašiuoto skleidimus*
- *Parašiuoto valdymas ir nusileidimas*

Atlikimas

1. Kontroliuojamas iššokimas su vienu AFF/TANDEM instruktoriumi

2000m aukštyje atliekamas pasiruošimas iššokimui: ekipuotės patikrinimas, studento prisegimas, šuolio užduoties prisiminimas.

Iššokimo aukštyje gavus komandą „**Pasiruošt**“, priimti padėtį (pakibti, suglausti kojas, sulenkti kelius, atsilošti, sukryžiuoti rankas, alkūnes prispausti prie kūno, išsilenkti).

Iššokimas, laisvas kritimas, po signalo priimti laisvojo kritimo padėtį, atlikti šuolio užduotį.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - pasižiūrėti į dešinę (imitacija – pagrindinis instruktorius).

«Atsarginis» - pasižiūrėti į kairę (imitacija – atsarginis instruktorius).

3. Trys imitaciniai parašiuoto skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti»

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka priešais save, dešinys delnas ant imituojamo ištraukiamojo parašiuotėlio rankenėlės.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituojant parašiuotėlio išmetimą.

Tęsti pratimą.

4. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

Atlikti ta pačia seka, kaip ir pirmą kontrolės ratą.

5. Laisvas kritimas

Kritimo metu išlaikyti taisyklingą kūno padėtį.

Kontroliuoti aukštį ir kryptį.

6. Parašiuto skleidimas

1800 m aukštyje atlikti signalą (5x5), imituoti parašiuto skleidimą, nuimti rankas.

7. Parašiuto valdymas ir nusileidimas

Išsiskleidus, pasitaisyti pakabą ir kojų diržus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemos išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Po instruktoriaus komandos pasiruošti nusileidimui: kojas suglausti ir iškelti į viršų, kelius sulenkti ir prilaikyti rankomis.

Kontroliuoti kupolo stabdymo aukštį.

8. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutes užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

1 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Kontroliuojamas iššokimas*
- *Aukščio ir krypties kontrolė*
- *Koordinuoti veiksmai atliekant tris imitacinius parašiuoto skleidimus*
- *Savarankiškas parašiuoto skleidimas numatytame aukštyje*
- *Parašiuoto valdymas ir nusileidimas*

Atlikimas

1. Iššokimas su dviem AFF instruktoriais «Pagrindinis – Atsarginis – Galva – Pirmyn - Atgal - Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis»- gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje.

«Galva» - pakelti galvą.

«Pirmyn - Atgal - Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo naudojant šį skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį, išsilenkti, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje, pradėti šuolio užduotį.

3. Trys imitaciniai parašiuoto skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti»

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinys delnas ant ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlės.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituojant parašiutėlio išmetimą.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę pasižiūrėti į parašiuotą, priimti pradinę padėtį, tęsti užduotį.

4. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

Atlikti ta pačia seka, kaip ir pirmą kontrolės ratą.

5. Parašiuto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1700 m aukštyje atlikti signalą (5x5)

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti ranku sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

6. Parašiuto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą, taikyti nusileidimo schemas pagrindus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvam kritime, išklausti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

2 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Aukščio ir krypties kontrolė*
- *Trys imitaciniai parašiuo skleidimai*
- *Posūkiai*
- *Savarankiškas parašiuo skleidimas nustatytame aukštyje*
- *Parašiuo valdymas ir nusileidimas aerodrome*

Atlikimas

1. Iššokimas su dviem AFF instruktoriais «Pagrindinis – Atsarginis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje.

«Galva» - pakelti galvą.

«Pirmyn - Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo, naudojant šį skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį, išsilenkti, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

Instruktoriai paleidžia studento rankas.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje, pradėti užduotį.

3. Trys imitaciniai parašiuo skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti»

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinys delnas ant ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlės.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, imituojant parašiutėlio išmetimą.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiotą, priimti pradinę padėtį, tęsti užduotį.

4. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

Atlikti ta pačia seka kaip ir pirmą kontrolės ratą.

5. Posūkiai ne mažiau 90°

Atliekamas 90° posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas **90°** posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

6. Judėjimas pirmyn

3-4 sek. bandymas atlikti judėjimą pirmyn, sustojimas, aukščio kontrolė.

1800 m aukštyje baigti visus manevrus !

7. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5)

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

8. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą, taikyti nusileidimo schemas pagrindus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

9. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklausti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutes užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

3 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Kojų kontrolė*
- *Krypties kontrolė*
- *Savarankiškas laisvas kritimas*
- *Savarankiškas parašiuto skleidimas nustatytame aukštyje*
- *Parašiuto valdymo ir nusileidimo tobulinimas*

Atlikimas

1. Iššokimas su dviem AFF instruktoriais «Pagrindinis – Atsarginis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje.

«Galva» - iškelti galvą.

«Pirmyn - Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį, išsilenkti, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

2. Didysis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis – Atsarginis»

«Kryptis» - patikrinti kūno padėtį atsižvelgiant į horizontą.

«Aukštis» - įsidėmėti aukštimačio parodymus.

«Pagrindinis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš pagrindinio instruktoriaus dešinėje.

«Atsarginis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš atsarginio instruktoriaus kairėje, pradėti užduotį.

3. Imitaciniai parašiuto skleidimai «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti»

Atlikti 1-3 imitacinius skleidimus (pagal instruktoriaus nurodymus).

4. Kojų kontrolė

Du kartus sumušti koją į koją.

Aukščio kontrolė.

5. Laisvas kritimas

Stabili kūno padėtis viso šuolio metu.

Po pagrindinio instruktoriaus signalo, atsarginis instruktorius paleidžia studentą ir lieka savo vietoje. Po to pagrindinis instruktorius paleidžia studentą ir lieka vietoje pasiruošęs pasiimti arba ištaisyti studento klaidas.

Kontroliuoti aukštį ir kryptį.

6. Parašiuo skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5)

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

7. Parašiuo valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą, taikyti nusileidimo schemas pagrindus.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas su instruktoriaus pagalba.

8. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklausti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knyguotės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

4 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Kontroliuojami posūkiai – ne mažiau 180°*
- *Judėjimas pirmyn*
- *Savarankiškas parašiuto skleidimas nustatytame aukštyje*
- *Nusileidimas ne toliau kaip 100 m nuo tikslo.*

Atlikimas

1. Iššokimas su vienu AFF instruktoriumi «Pagrindinis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.

«Galva» - iškelti galvą.

«Pirmyn – Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo, naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią padėtį, galvą iškelti į viršų, kelius ir alkūnes sulenkti, krūtinę ir pilvą nukreipti į srautą, atsipalaiduoti.

2. Mažasis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis»

Krypties kontrolė.

Aukščio kontrolė.

Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.

Instruktorius paleidžia studentą.

Gauti signalą, tęsti užduotį.

3. Posūkiai 180°

Atliekamas **180°** posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas **180°** posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

4. Judėjimas pirmyn

Judėjimas pirmyn, sustojimas, aukščio kontrolė.

Esant aukščio atsargai, manevro pakartojimas.

1800 m aukštyje baigti visus manevrus!

5. Parašiuto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5).

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

6. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

5 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Kontroliuojami 360° apsisukimai*
- *Judėjimas pirmyn*
- *Kontroliuojamas laisvas kritimas*
- *Nusileidimas ne toliau kaip 100 m nuo tikslo.*

Atlikimas

1. Iššokimas su vienu AFF instruktoriumi «Pagrindinis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.

«Galva» - iškelti galvą.

«Pirmyn – Atgal – Išsilenkti» - iššokti iš lėktuvo, naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius. Priimti neutralią kūno padėtį.

2. Mažasis kontrolės ratas, kūno padėties kontrolė «Kryptis – Aukštis – Pagrindinis»

Krypties kontrolė.

Aukščio kontrolė.

Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.

Instruktorius paleidžia studentą.

Gauti signalą ir tęsti užduotį.

3. Posūkiai 360°

Atliekamas 360° posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas 360° posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

4. Judėjimas pirmyn

Judėjimas pirmyn, sustojimas, aukščio kontrolė.

Esant aukščio atsargai, manevro pakartojimas.

1700 m aukštyje baigti visus manevrus !

5. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiūmti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1600 m aukštyje atlikti signalą (5x5).

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

6. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemos išlaikymas.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

6 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Savarankiškas iššokimas*
- *Stabilus kritimas*
- *Salto atgal*
- *Slydimo pratimas, signalas 5x5, parašiuo skleidimas*
- *Nusileidimas ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.*

Atlikimas

1. Savarankiškas iššokimas «Pagrindinis – Galva – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą "OK" (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.
Atlikti savarankišką iššokimą.

Išlaikyti neutralią kūno padėtį ir kryptį.

2. Mažasis kontrolės ratas «Kryptis – Aukštis»

Krypties ir aukščio kontrolė.

Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.

Gauti signalą, tęsti užduotį.

3. Du salto atgal

Atlikti pirmą manevrą. Priimti pradinę padėtį, krypties ir aukščio kontrolė.

Atlikti antrą manevrą. Priimti pradinę padėtį, krypties ir aukščio kontrolė.

2000 m aukštyje manevrai neatliekami.

4. Slydimo pratimas

Atlikti 3-4 sek. slydimo pratimą (pabėgimas).

Priimti neutralią padėtį. Aukščio kontrolė.

Esant aukščio atsargai, manevro pakartojimas.

1600 m aukštyje baigti visus manevrus !

5. Parašiuo skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1400 m aukštyje atlikti signalą (5x5).

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralia padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiutą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

6. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiutą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.

Nusileisti ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.

7. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklaudyti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygutės užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

7 LYGIS

UŽDUOTIS

- *Savarankiškas iššokimas „Į uodegą“*
- *Stabilus kritimas*
- *Salto atgal ir pirmyn*
- *Apsisukimai 360°*
- *Slydimo pratimas, signalas 5x5, parašiuo skleidimas*
- *Nusileidimas ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.*

Atlikimas

1. Savarankiškas iššokimas «Pagrindinis – Pirmyn – Atgal – Išsilenkti»

«Pagrindinis» - gauti signalą “OK” (galvos linktelėjimas) iš instruktoriaus.

«Pirmyn – Atgal – Išsilenkti» - savarankiškai iššokti iš lėktuvo neriant „į uodegą“, naudojant ši skaičiavimą ir kūno judesius.

Išlaikyti neutralią kūno padėtį ir kryptį.

2. Mažasis kontrolės ratas «Kryptys – Aukštis»

Krypties ir aukščio kontrolė.

Pademonstruoti taisyklingą kūno padėtį.

Gauti signalą ir tęsti užduotį.

3. Salto atgal

Atlikti salto atgal. Priimti pradinę padėtį, kontroliuoti kryptį ir aukštį.

4. Salto pirmyn

Atlikti salto pirmyn. Priimti pradinę padėtį, kontroliuoti kryptį ir aukštį.

5. Posūkiai 360°

Atliekamas 360° posūkis į dešinę, sustojimas, aukščio kontrolė.

Atliekamas 360° posūkis į kairę, sustojimas, aukščio kontrolė.

6. Slydimo pratimas

Atlikti 3-4 sek. slydimo pratimą (pabėgimas).

Priimti neutralią padėtį. Kontroliuoti aukštį.

1600 m aukštyje baigti visus manevrus !

7. Parašiuoto skleidimas «Išsilenkti – Pasiimti – Išmesti – Patikrinti – 121,122,123,124,125»

1300 m aukštyje atlikti signalą (5x5).

«Išsilenkti» - išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Pasiimti» - išlaikyti rankų sinchroniškumą: kairė ranka prieš save, dešinė ranka paimti ištraukiamojo parašiutėlio (medūzos) rankenėlę.

«Išmesti» - vienu metu rankos grįžta į neutralią padėtį, išmetant ištraukiamąjį parašiutėlį (medūzą), išlaikyti išsilenkimo padėtį.

«Patikrinti» - pasukti galvą į dešinę, pasižiūrėti į parašiotą, suskaičiuoti «121, 122, 123, 124, 125 ».

8. Parašiuoto valdymas ir nusileidimas

Apžiūrėti parašiotą: **Prisipildęs – Stabilus – Valdomas.**

Apsižvalgyti aplinkui, nustatyti savo vietą, susirasti aerodromą.

Skridimo trajektorijos ir nusileidimo schemas išlaikymas.

Kupolo stabdymas prieš vėją, krypties išlaikymas.

Nusileisti ne toliau kaip 50 m nuo tikslo.

9. Šuolio aptarimas

Papasakoti savo veiksmus laisvame kritime, išklausti instruktoriaus nurodymus, pasižiūrėti šuolio vaizdo įrašą.

Šuolio knygetes užpildymas. Papildomi užsiėmimai, klaidų šalinimas. Pasiruošimas kitam šuoliui.

TEMA 6. JUDĖJIMO AERODROME IR SAUGAUS ELGESIO TAISYKLĖS (1 val.)

I. BENDROSIO NUOSTATOS.

1. Pociūnų aerodromo saugos technikos ir vidaus tvarkos taisyklės reglamentuoja asmenų, transporto judėjimą, tvarką, veiksmus, siekiant užtikrinti žmonių, turto ir organizuojamų skrydžių saugumą bei viešąją tvarką aerodrome.
2. Šių taisyklių privalo laikytis aeroklubo nariai, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys esantys aerodromo teritorijoje.
3. Už saugos technikos ir vidaus tvarkos taisyklių įgyvendinimą atsako klubo viršininkas.
4. Vartojimo sąvokos:
 - 4.1 **judėjimas aerodrome** – pėsčiomis arba bet kokia transporto priemone;
 - 4.2 **aktyvioji skrydžių zona** – tai orlaivių stovėjimo aikštelės, riedėjimo, kilimo-tūpimo takai, parašiutininkų nusileidimo vietos.
 - 4.3 **skrydžių dalyviai** – orlaivių, parasparnių pilotai, parašiutininkai, aviamodeliuotojai ir kiti asmenys susiję su skrydžių organizavimu;

4.4 STVTT – saugos technikos bei vidaus tvarkos taisyklės.

II. JUDĖJIMAS AERODROME.

5. Judėti aerodromo teritorijoje galima tik tam nustatytose vietose.
6. Statyti transporto priemones, ar kitus kilnojamus statinius, leidžiama tam skirtose vietose.
7. Visi aerodromo teritorijoje esantys asmenys privalo laikytis informacinių ženklų, nustatytų ir išdėstytų pagal aeroklubo vidinę tvarką.
8. Asmenys, dalyvaujantys skrydžiuose, savo judėjimo aerodrome veiksmus derina su skrydžių ar šuolių parašytu vadovais.
9. Asmenys atlikę šuolį parašytu, esantys aktyvioje skrydžių zonoje, privalo kuo greičiau atlaisvinti vietą, užtikrinti savo ir tupiančio ar kylančio orlaivio saugumą.
10. Orlaivių pilotai, riedėdami, kildami ar tūpdami, privalo stebėti aerodromo teritorijoje esančias kliūtis ir užtikrinti kitų ir savo judėjimo saugumą.
11. Asmenims, nedalyvaujantiems skrydžiuose, į aktyviąją skrydžių zoną įeiti galima tik su skrydžių ar šuolių vadovų leidimu.

III. PRIEŠGAISRINĖ SAUGA.

12. Už priešgaistrinę saugą aerodromo teritorijoje yra atsakingas klubo vadovas ir jo įsakymu paskirti klubo nariai.
13. Visi klubo nariai ir kursų klausytojai turi žinoti gesinimo priemonių išdėstymą Pociūnų aerodrome ir mokėti jomis naudotis.
14. Įžiebtį ugnį, rūkyti galima tik tam nustatytose vietose, pažymėtose ženklais. Palikti besikūrenančius laužus draudžiama. Smilkstančią ugniavietę būtina užgesinti vandeniu ar smėliu.
15. Teritorija turi būti šienaujama, valoma. Sausą žolę, šiukšles, nukritusius medžių lapus ir kitas atliekas privalu surinkti į tam skirtas vietas. Leidžiama atliekas deginti ne arčiau kaip 30 metrų nuo statinių ir 100 metrų nuo orlaivių stovėjimo aikštelių. Vėjo kryptis turi būti nuo minėtų objektų.
16. Atliekant orlaivių techninio aptarnavimo, remonto darbus, degalų užpylimą ar kitus veiksmus, susijusius su aviacine technine dalimi, būtina laikytis civilinės aviacijos priešgaistrinės saugos taisyklių.
17. Aerodromo administraciniame pastate ir kitose patalpose, naudojantis elektros ar dujų prietaisais, privalu laikytis nustatytų priešgaistrinės saugos taisyklių.

IV. KITI VEIKSNIAI.

18. Prieš atliekant pastatų renovaciją, naujas statybas, žemės darbus, būtina įsitikinti darbo saugumu, įrankių patikimumu. Dirbant laikytis sveikatos saugos nuostatų.
19. Naudojant aeroklubo transporto priemones, laikytis anksčiau minėtų judėjimo taisyklių bei saugotis savo ir aplinkinių asmenų sužeidimo.
20. Bet kokiame veiksmu užtikrinti savo ir kito žmogaus saugumą, tausoti aeroklubo turtą.
21. Laikytis visų atsargumo priemonių naudojantis aerodromo vandens telkiniu - telkinys gilus, šlaitai statūs.

22. Kiekvienas klubo narys ir kursų klausytojas privalo žinoti inventoriaus, pirmajai medicininei pagalbai suteikti, saugojimo vietą.
23. Privalu laikytis šių bei savo pareigybės reglamentuojančiuose dokumentuose numatytų saugos ir sveikatos instrukcijų.

V. BENDRIEJI VIDAUS TVARKOS REIKALAVIMAI.

24. Aerodromo teritorijoje, viešojoje vietoje draudžiama vartoti alkoholinius gėrimus, būti neblaiviems ar apsvaigusiems nuo narkotinių ar toksinių medžiagų.
25. Aeroklubo nariai turi racionaliai ir taupiai naudoti darbo priemones, transportą, elektros energiją ir kitus materialinius klubo išteklius.
26. Visi asmenys patalpose bei teritorijoje privalo laikytis švaros ir tvarkos.
27. Raktus nuo parašutų sandėlių, lėktuvų angarų, administracinių ar kitų strateginių patalpų gali turėti tik atsakingi, klubo viršininko įsakymu paskirti asmenys.

VI. ATSAKOMYBĖ.

28. klubo nariui ar kurso klausytojui, pažeidusiam šias taisykles, taikoma drausminė atsakomybė.
29. Klubo narys ar kursų klausytojas pastebėjęs pašalinį asmenį pažeidžiantį šias taisykles, privalo jį įspėti arba pranešti klubo viršininkui apie pažeidimą.
30. Narių drausminę atsakomybę reglamentuoja klubo įstatai ir klubo valdybos, susirinkimo ar viršininko teisėti nutarimai.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS.

31. Šios taisyklės nuo jų patvirtinimo dienos galioja klubo nariams ir visiems aerodrome besilankantiems asmenims.
32. Klubo narių supažindinimas su šiomis taisyklėmis registruojamas instruktavimų registracijos žurnale.